

**POČETNÍ POMĚRY V ČESKÝCH
ZEMÍCH
V 16. - 1. POLOVINĚ 17. STOLETÍ**

TROJÍ DĚLENÍ PENĚZ

➤ 1. PENÍZE JAKO POČETNÍ JEDNOTKY

1 český groš (bílý) = 7 bílých peněz = 14 haléřů

➤ 2. BĚŽNÉ MINCE

- oběh drobných mincí byl omezen územím, kterým vydavatel vládl
- platební síla zahraničních mincí nebyla stanovena jejich nominální hodnotou, ale obsahem stříbra

➤ 3. HRUBÉ MINCE

- volně směnitelné po celé Evropě

rozdíl: **oficiální platební síla x tržní cena**

(za kterou bylo možno je získat u směnárníků; záležitost nabídky a poptávky)

1469 – měnová reforma Jiřího z Poděbrad

1 kopa grošů = 60 grošů

1 groš = 7 peněz (denárů) = 14 haléřů

groše i kopy = virtuální jednotky (platilo se v drobných mincích)

20. léta 16. století

pražský groš (ražený) = 9 denárů českých (bílých peněz)

český groš (početní jednotka) = 7 denárů českých (bílých peněz)

stejně jako:

míšeňský groš (početní jednotka) = 3 denáry a 1 haléř český = 7 haléřů českých
= 7 denárů míšeňských = 14 haléřů míšeňských

směnný poměr: 1 groš český = 2 groše míšeňské

v běžném česko-rakouském poměru:

1 krejcar = 4 feniky = 3 bílé peníze = 6 haléřů

1547

tolar = 30 grošů = 210 bílých peněz

groš = 7 bílých peněz = 14 malých peněz

moravský zlatý = 30 grošů

1561- 1573 ZLATNÍKOVÁ MĚNA

1 zlatý říšský (zlatník) = 60 krejcarů = 180 bílých peněz

1 uherský dukát = 1 a ½ tolaru

1577

zlatý rýnský = 30 bílých grošů = 210 bílých peněz = 60 krejcarů

1 bílý groš = 7 bílých peněz = 2 krejcar

1610

bílý groš = 2 malé groše = 7 bílých peněz = 14 malých peněz

3 bílé peníze (denáry) = 6 malých peněz = 1 krejcar

- v letech **1573-1577** **tolar = 30 bílých grošů = 70 krejcarů**
- z toho vznikla početní jednotka tolar = 70 krejcarů
- reálné tolary se označovaly jako „**tolar široký**“; pokud byl uveden jen tolar, tak tím byla míněna početní jednotka
- reálná hodnota širokých tolarů u překupníků však stále rostla (**v r. 1610 = 84 krejcarů**) a proto se platební síla tolarů začala tržní ceně přizpůsobovat –
 - v r. 1616** byly tolary přijímány za **90 krejcarů**
- prohluboval se tak rozdíl mezi „početním“ a „reálným“ tolařem
- početní tolar = 70 krejcarů = 1 kopa grošů míšeňských = ½ kopy grošů českých
- početní jednotka – rýnský zlatý = 60 krejcarů
- malý groš = přesně odpovídal početní jednotce „groš míšeňský“
- drobnější jednotky - **bílé peníze** – jsou v písemných pramenech označovány jako **denáry**
 - **malé peníze** – díky nízkému obsahu stříbra brzy získaly tmavou barvu, proto se jim říkalo „černé peníze“ – platily ½ **bílého peníze**

Zvyšující se kurz tolaru a dukátu

1576 – 1610 dukát = 108 – 120 krejcarů x 140 krejcarů (skutečná cena na trhu)

1616

tolar = 90 krejcarů

1618 – 1619

tolar = 120 krejcarů

1619 – 1620

tolar = 140 krejcarů

dukát = 210 krejcarů

1621

tolar = 150 krejcarů

dukát = 187 krejcarů

1622

tolar = 660 krejcarů

dukát = 960 krejcarů

1623

tolar = 675 krejcarů

dukát = 1100 krejcarů

1624

tolar = 90 krejcarů

1 krejcar = 4 feniky

1623 (Kalada)

150- a 120krejcarů = 20 krejcarů

75- a 60krejcarů = 10 krejcarů

48krejcarů = 6 krejcarů

24krejcarů = 3 krejcarů

groše – 3krejcarů = 1,5 feniku

V roce 1620 byla valorizována platební síla obíhajících starších mincí a i aktuálně ražených vyšších krejcarových hodnot

- široký tolar = 140 krejcarů
- 60krejcar (zlatník) = 120 krejcarů
- 3krejcarý i pražské groše (ražené před r. 1547) = 7 krejcarů
- dukáty = 210 krejcarů
- nizozemské zlaté koruny = 175 krejcarů
- rýnské zlaté ve zlatě (goldguldeny) = 150 krejcarů
- nové 24krejcarý = 30 krejcarů
- 12krejcarý Fridricha Falckého = 15 krejcarů

ČECHY A MORAVA

OBDOBÍ STAVOVSKÉHO POVSTÁNÍ A TŘICETILETÉ VÁLKY

Peněžní jednotky:

- moravská hřivna = 28 - 32 bílých grošů
- vídeňská kopa = 40 bílých grošů
- rýnský zlatý = 60 krejcarů
- moravský zlatý = 70 krejcarů

stále se užívá

- míšeňská kopa = 60 míšeňských grošů = 70 krejcarů
- kopa českých grošů = 2 kopy míšeňské = 140 krejcarů

míšeňská kopa byla vždy součástí českého měnového systému a byla vždy polovinou kopy českých grošů

měnové jednotky

- denár = $\frac{1}{7}$ českého groše = $\frac{2}{7}$ míšeňského groše = $\frac{1}{3}$ krejcaru
- český groš = bílý groš = 2 groše míšeňské = $2 \frac{1}{3}$ krejcaru
- míšeňský groš = $\frac{1}{2}$ groše českého = $1 \frac{1}{6}$ krejcaru

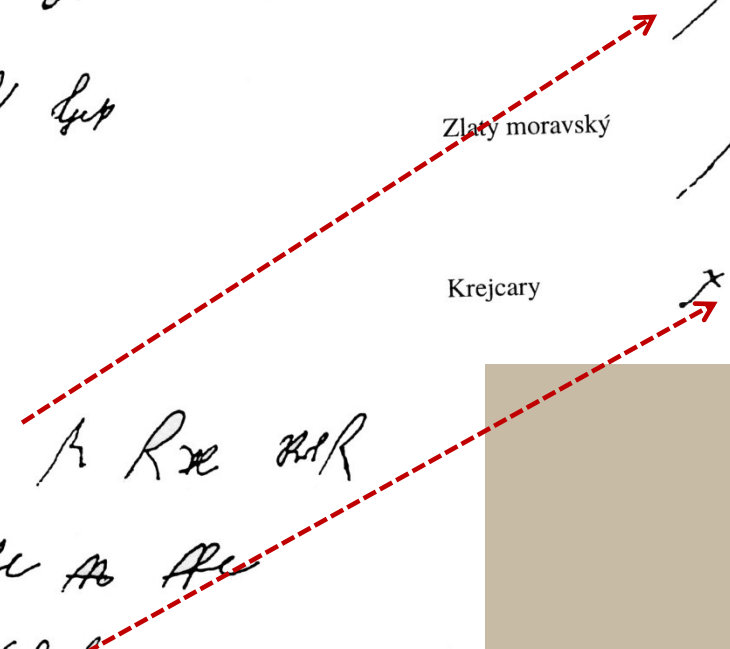
3 bílé groše = 6 malých grošů = 7 krejcarů

Zkratky peněžních a početních jednotek v moravských písemných pramenech v 16. a začátku 17. století

Kopa grošů českých	<i>M B Mge M</i>
Kopa grošů míšeňských	<i>Mly Mly Mly</i>
Groše	<i>oe of o</i>
Hřivna moravská	<i>se se s sep</i>
Hřivna	<i>anf</i>
Tolar	<i>galt</i>
Zlatý rýnský	<i>R - RR R Rre RR</i>
Zlatý moravský	<i>R re re RR RR</i>
Krejcary	<i>knf knf knf</i> +
Groše bílé	<i>gl g1 sb gud g+ att g to</i>
Peníze bílé (denáry)	<i>d B d1 > y.</i>

Zkratky peněžních a početních jednotek v moravských písemných pramenech v 2. polovině 17. a v 18. století

Zlatý rýnský	<i>R R R</i>
Zlatý moravský	<i>R</i>
Krejcary	<i>x R R R</i>

VÝBĚR Z LITERATURY:

- Nohejlová-Prátová, Emanuela: **Základy numismatiky**, Praha 1986.
- Sejbal, Jiří: **Základy peněžního vývoje**, Brno 1997.
- Vorel, Petr: **„Groše české“ a „groše míšeňské“ jako početní jednotky 15. až 18. století**, in: Šimek, E. (ed.): Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích. Sborník příspěvků ze semináře numismatiků, Pardubice 22.- 23. října 1998, Praha-Pardubice 2002, s. 57-68.
- Vorel, Petr: **Od pražského groše ke koruně české 1300-2000**. Průvodce dějinami peněz v českých zemích. Praha 2004.
- Vorel, Petr: **Peníze a peněžní početní jednotky v 16. století**, *Theatrum historiae* 6, Pardubice 2010, s. 219-233
- Vorel, Petr: **Úvěr, peníze a finanční transakce české a moravské aristokracie při cestách do zahraničí v polovině 16. století**. ČČH 96, 1998, s. 754-778.
- Kanth, Helmut: **Das grosse Münzlexikon von A bis Z**, Regenstauf 2005
- Petráň, Zdeněk: **Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky**, Praha 2013 (různá vydání)
- Petrtyl, Josef: **Jména mincí a jejich sociální funkce, hlavně v lidové tradici**, *Numismatické listy* VIII, 1953, č. 4, s. 69-87.